

**XXXIX SORTIDA DEL CICLE
“CONEGUEM CATALUNYA”**

LA SERRA DE L'OBAC
(VALLES OCCIDENTAL-BAGES)

**13 DE MAIG DEL 2001
SECCIÓ DE CULTURA**

LA SERRA DE L'OBAC

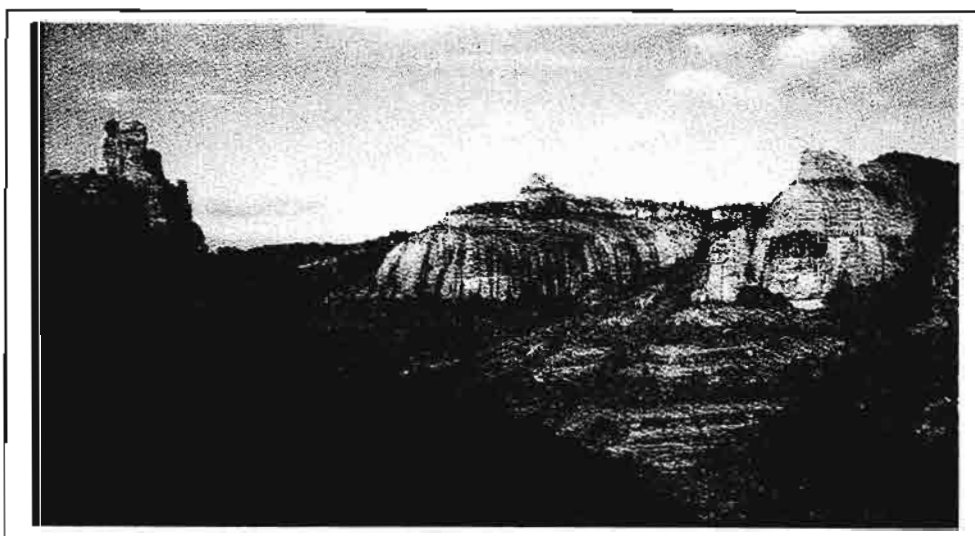
La serra de l'Obac no la podem deslligar de sant Llorenç del Munt ja que ambdós formen part del Parc Natural de Sant Llorenç, d'una extensió aproximada de 9.638 ha.

El conjunt es troba situat al sector nord occidental del Vallès Occidental, dins de la serralada pre-litoral Catalana, i fa de divisòria entre la conca del Llobregat per l'oest i la del riu Ripoll per l'est. La serra de l'Obac i el Montcau són divisòria comarcal. Les canals de les Teixoneres i del Sot de la Bóta, són afluents de la riera de les Arenes que passa per Terrassa, però pertanyen al Bages.

L'àrea ocupada pel parc té una altitud compresa entre els 200 i 1095 m. Sant Llorenç del Munt és una carena que s'estén en direcció N-S aproximadament des del Montcau (1.053 m) fins a la Mola (1.095 m) al Vallès Occidental que s'uneix per la part nord, en el coll d'Estenalles (870 m), a la serra de l'Obac, carena de menors altituds, com Castellsapera (940 m.) al Vallès Occidental, el turó del Castellar (931 m) i el turó Tres Creus (930 m).

El paisatge presenta cingleres escarpades, replans, sots i canals formats en conglomerats eocènics i oligocènics o s'estableix una vegetació bòreo-mediterrània que sustenta una fauna mediterrània, però amb importants aportacions eurosiberianes.

El clima és mediterrani subhumid, però amb certes variants causades per l'alçada i al grau de continentalitat del vessant bagenc. La precipitació mitjana anual a la Mola és de 800 mm.

Serra de l'Obac: al fons el Paller de Tot l'any

VEGETACIÓ

Cal destacar la gran extensió de contínua de boscos de planifolis: alzinars, però també rouredes, que ocupen el parc. Això, en un país dominat per bosquines i boscos secundaris de pins (pi blanc sobretot i, a les obagues, també pinasses) en diferents estadis de successió, ja és interessant per si mateix. El fet que s'hagin conservat els boscos primaris de planifolis és degut al predomini de terrenys abruptes i pedregosos que van dificultar l'establiment de l'agricultura. Fins als anys cinquanta l'aprofitament

dels boscos es basava en l'obtenció de llenya i carbó i per aquest motiu la majoria d'alzines i roures actuals no tenen un tronc principal sinó que presenten diversos brots que neixen de grans i velles rabasses que, durant segles, han anat oferint els seus rebrotos a carboners i llenyataires.

L'alzinar amb marfull a les parts més baixes i l'alzinar muntanyenc a les més altes, que és el bosc que ocupa més extensió, va associat als vessants assolats i a les extenses zones on, per sobre els conglomerats, només es manté una fina capa del sòl. La flora i la vegetació són similars a les de Montserrat, però la presència de rouredes marca la diferència.

Els boscos més notables al parc són les rouredes de roure de fulla gran (*Quercus petraea*), que ocupen els vessants obacs però sense un pendent excessiu de les canals de

Estepa Blanca (*Cistus albidus*)

les Teixoneres i del Sot de la Bóta, al sud-est del terme municipal de Mura. Aquestes rouredes constitueixen una illa de vegetació centreeuropea en un país on predominen les espècies mediterrànies i submediterrànies. La presència a les Teixoneres d'un gran faig (*Fagus sylvatica*) amb petits fillets vora seu, confirma aquesta idea. A més del faig i del roure de fulla gran, en punts concrets trobem dos arbres caducifolis que també són propis de l'Europa central: el freixe de fulla gran (*Fraxinus excelsior*) i el trèmol (*Populus tremula*). Una altra espècie arbòria present al parc, notable per la seva raresa i longevitat és el teix (*Taxus baccata*) que només creix espontàniament en algunes canals humides de la zona més alta.

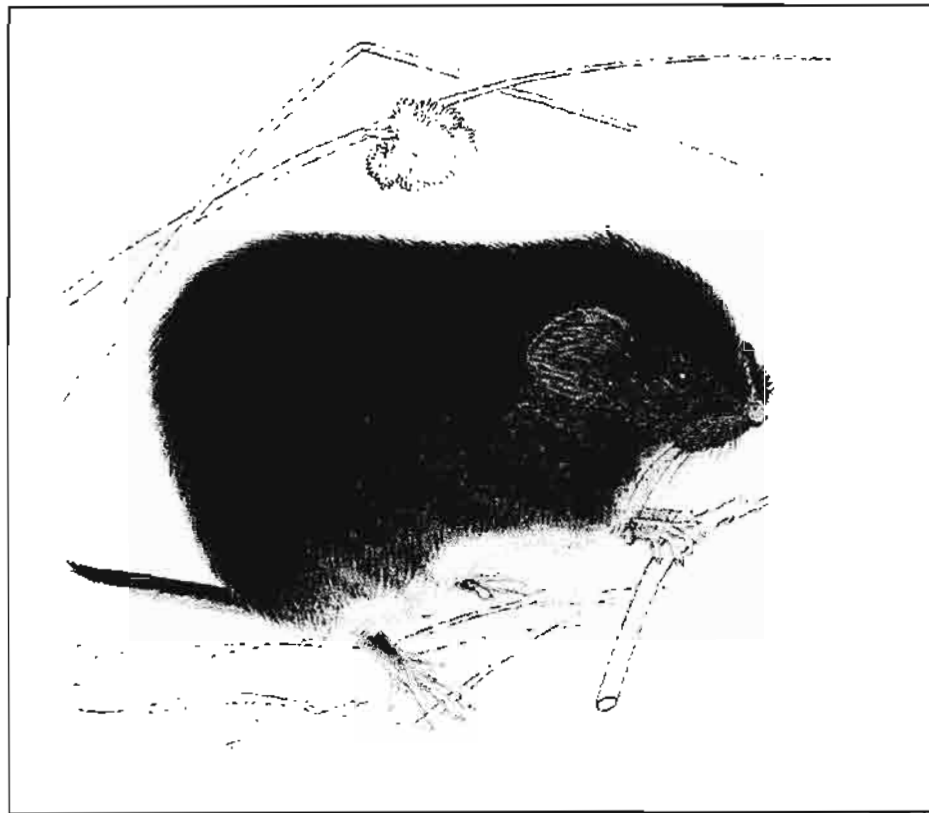
Com a mínim dos arbres del parc mereixen el qualificatiu de monumentals: un és l'alzina del Vent, bonic exemplar respectat pels carboners durant segles, que es troba al començament del camí

que va de la coma d'en vila al turó de les Tres Creus; i l'altre és el roure de Palau. Aquest darrer és un exemplar magnífic que, arrelat a la carena de Pagès, prop del camí destaca sobretot per la seva gran alçada.

Entre les espècies vegetals no arbòries que creixen al parc, cal destacar el gavó rotundifoli (*Ononis rotundifolia*). Es tracta d'una papilionàcia de base més o menys llenyosa, enganxosa i amb boniques flors de color rosa, que no es troba enlloc més del Bages, i tot que viu a nombroses localitats de l'àrea submediterrània. Acostuma a arrelar als boscos clars, en llocs rocosos i pedregosos. La cargola de roca (*Erodium foetidum* subsp. *glandulosum*) és una geraniàcia perenne de flors molt boniques que viu a les codines, on la trobem acompanyada de l'almesquí (*Narcissus assoanus*), un bell narcís de flor groga i molt olorosa. A les esquerdes de les roques ombrejades arrelen dues plantes de gran bellesa i adaptades a aquest ambient inhòspit: l'orella d'ós (*Ramonda myconi*), una relíquia de la flora pre-glacial endèmica dels Pirineus i les muntanyes Catalanídiques, i la corona de la reina (*Saxifraga callosa* subsp. *catalaunica*), subespècie endèmica d'aquí i de Montserrat.

FAUNA

La fauna del massís presenta espècies eurosiberianes com el talpó roig, el talpó muntanyenc, la colobra llisa septentrional o la salamandra. Les espècies mediterrànies més importants són el porc senglar, l'astor, el gamarús i el ratolí de bosc. Altres espècies de rapinyaires menys freqüents són l'àguila cuabarrada, el falcó pelegrí, i el duc. Aus hivernantssignificatives són el pelaroques i el cercavores.

Talpó muntanyenc (*Microtus agrestis*)

AMENACES

Actualment les amenaces més serioses són la massificació de visitants i el perill associat d'incendis (com ara el de 1985), la pràctica del motorisme de muntanya, totalment prohibit dins del parc, i l'explotació d'algunes pedreres.

TERRASSA

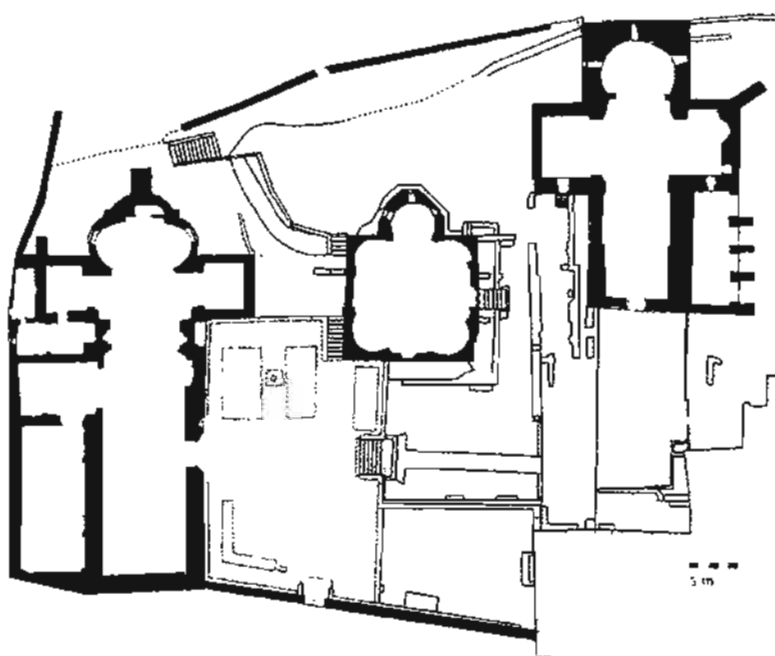
Breu història

Els orígens de Terrassa són a l'antiga Égara, seu d'un bisbat entre le 450 i el 710. prop de la vella Égara es va aixecar una torre o fortalesa, el *Terracium Castellum*, al voltant de la qual es va crear a partir del s. XII la vila de Terrassa, de domini comtal o reial. Entorn seu hi havia un domini molt extens, però el vell nucli de les esglésies de Sant Pere va formar un terme forà, amb altres veïns fins a temps moderns. La vila i

ciutat va créixer com a entitat separada del terme forà a partir del 1562 i va emprendre una forta creixença gràcies al comerç i la indústria.

ESGLÉSIES EPISCOPALS DE SANTA MARIA, SANT PERE I SANT MIQUEL DE TERRASSA

L'any 450, durant el regnat del rei Teodored, el bisbe de Barcelona Nundinari va segregar, del territori de la seva diòcesi, la part occidental i la donà a un nou prelat, al qual oferí el territori i la mateixa dignitat pastoral que ell havia rebut. Així es va fundar el bisbat d'Ègara. Aquest primer bisbe fou el baró Ireneu, al qual va seguir Nebridi. Probablement va ser aquest qui va fer aixecar una nova catedral a Ègara.

Planta del conjunt de les esglésies

El concili egarenc

L'any 614 es va celebrar un sínode provincial al municipi d'Ègara, fet que indica que la seu episcopal era considerada una població de pes. Hi van assistit dotze bisbes i dos procuradors. El bisbat d'Ègara va durar quatre segles fins a la seva extinció, i de tot aquest temps només es coneix el nom de vuit bisbes.

Les antigues esglésies del bisbat

La diòcesi d'Ègara, com les altres diòcesis, va desaparèixer juntament amb la ciutat d'Ègara durant els segles VIII i IX.

De cap de les tres esglésies que es conserven no se'n coneix l'advocació antiga, si és que no era la mateixa que la d'ara. Una d'elles es dedicada a Sant Pere, l'altra a Sant Miquel i la tercera romànica i d'estil llombard, a Santa Maria. Aquesta darrera església monacal encara conserva alguna mostra del paviment en mosaic de la primera basílica paleocristiana i restes d'una casa o vil·la romana.

Es desconeix completament què va succeir entre el final del s. VII i el s. X, en què tornen a ser esmentades les esglésies als documents.

L'església de Santa Maria fou la catedral d'Ègara i una de les basíliques de la diòcesi cap a l'any 1000. L'any 1113 va ser fundat, segons un document, el monestir priorat de Santa Maria de Terrassa.

El primer baptisteri (s. V9, el corresponent a la seu d'Ègara, era emplaçat a la part exterior del temple basilical, que actualment coincideix amb l'interior de l'església de Santa Maria, arran del transsepte sud. Fou descobert en unes excavacions realitzades l'any 1947.

L'església parroquial de Sant Pere apareix documentada l'any 958 com a Sant Pau d'Ègara, probablement perquè era dedicada als dos sants conjuntament. La funció parroquial d'aquesta església s'anà consolidant al llarg dels segles X i XI. Al s. XVI va ser abandonada i substituïda, en les funcions parroquials, per la del Sant Esperit de Terrassa.

L'església de Sant Miquel fou el segon baptisteri. Apareix sempre en els documents sota l'advocació de Sant Miquel i com a capella o església, però no hi ha cap referència a la seva funció litúrgica

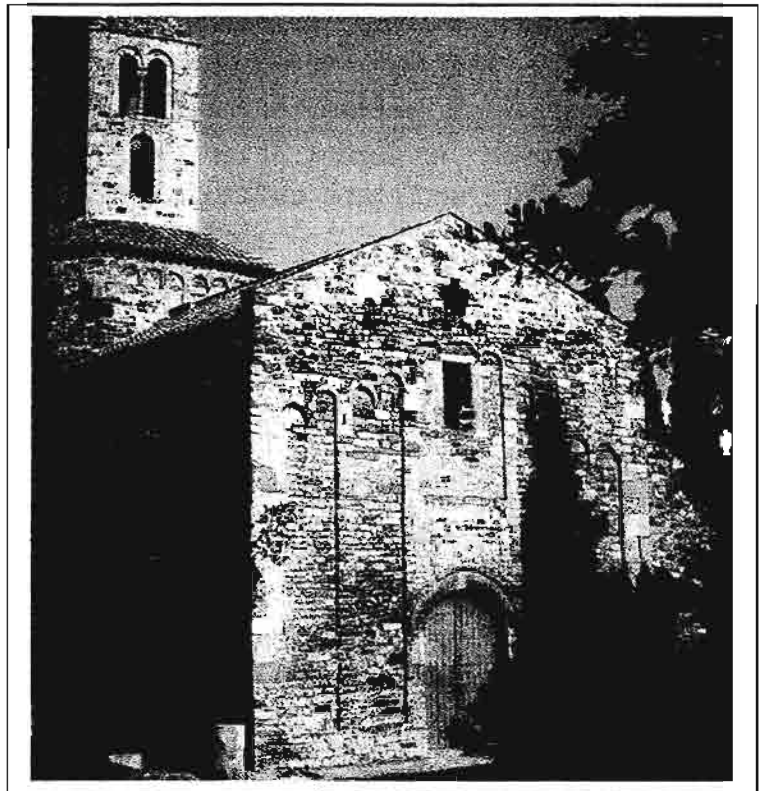
L'església de Santa Maria

S'aixeca sobre les restes de diverses construccions anteriors: un temple d'una sola nau amb paviment de mosaic datat cap a l'any 450, un altre de tres naus del s. VI o VII i un tercer del qual es conserva el mur nord, encara visible.

L'edifici, tal com el podem veure, té planta de creu llatina definida per una nau rectangular, un absis, quadrat exteriorment i d'arc de ferradura a l'interior, i un transsepte. Sobre el creuer s'aixeca un cimbori octogonal i, sobre aquest, un campanar de torre i planta quadrada, coronat per una teulada a quatre vessants. Al mur sud hi ha un porxo obert per quatre arcs de mig punt.

La decoració amb bandes llombardes i arcs cecs, pròpia del romànic llombard del s.XI, es pot veure al cimbori octogonal, al mur nord de la nau i a la façana oest.

Pel que fa a la datació cronològica del conjunt, s'ha de parlar de diverses etapes constructives. Així, a una primera etapa correspondria el parament de maçoneria que uneix el transsepte nord amb el parament de l'absis posterior. L'absis quadrat correspon a una segona etapa que esport situar al final del s. IX o l'inici del s. X i que coincideix amb la part antiga de Sant Miquel i l'absis de Sant Pere. En una tercera etapa es van construir la nau, el cimbori, el campanar i el transsepte, concretament a la darrerria del s. XI i amb alguns elements del s. XII. Tanmateix, el braç sud i el nord del transsepte demostren certes reparacions tardanes.

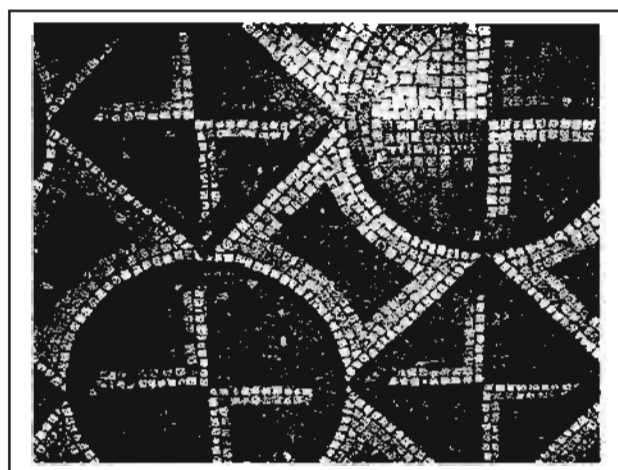
Església de Santa Maria de Terrassa

Els mosaics de paviment

Els anys 1918-1920, durant les excavacions a l'església, es van trobar les restes d'una basílica del s. V amb un paviment de mosaic de decoració geomètrica. Aquest mosaic és emplaçat davant mateix de l'església i passa per sota dels murs romànics. Els colors que s'hi ha combinat són el blanc, el negre, el vermell i el groc ataronjat. Els plafons presenten figures d'escacs, creus que alternen amb quadrats, florons de sis pètals o combinacions de quadrats amb hexàgons.

A l'interior de l'església, arran del mur sud, hi ha un altre mosaic de paviment que envolta tres plaques de marbre que formen un conjunt funerari, a la part alta es pot llegir una inscripció dedicada a una persona anomenada probablement *Cecilianus Securus*.

L'any 1947, durant una altra campanya d'excavacions a l'església, es va descobrir un mosaic de paviment datable probablement del s. IV o V sobre un dels murs de la nau de l'església. Presenta sanefes compostes per quadrats i triangles de mida més o menys gran combinats amb altres figures geomètriques. Entre les sanefes, queson alternativament blanques i blaves, hi sobresurt la figura d'un paó vermell, negre, blau i verd, amb el bec verd, la cua groga i blanca i les potes negres, al seu costat es veu la part superior d'una gerra. Per la zona d'enterraments on es va trobar i pel tema representat, es pot afirmar que es tracta d'un mosaic funerari.

Detall del mosaic romànic

Les pintures murals

El conjunt més antic corresponent als segles X i XI, decora l'absis central i la cúpula, i es va descobrir l'any 1937 quan s'arrencava un altre conjunt de pintures d'època gòtica. La composició és a base de grups de personatges disposats al llarg de registres concèntrics, centrats, a la part superior per un motiu circular. Els registres perden altura a mesura que es troben més a baix, i per tant les figures són més petites als registres inferiors que als superiors. El motiu central es compon d'una figura estrellada inscrita dins un octògon, envoltada per bandes geomètriques i vegetals a base de palmetes o plomes de paó.. Figures similars són representades en altres conjunts paleocristians, com ara el mausoleu de Centelles (Tarragonès) o Sant Jordi de Salònica.

Al registre immediatament inferior trobem un seguit de personatges vestits amb túnica curta de mànigues amples, calces, toga i sense sabates, separats a vegades per cortines o elements vegetals. Les escenes que desenvolupen semblen fer al·lusió a diferents passatges de la vida i passió de Jesucrist, com ara Jesús predicant, el miracle de la curació d'un cec o de la resurrecció de Llätzer, el baptisme, l'empresonament de Jesús, Jesús davant de Pilat i Caifàs, i una crucifixió.

El registre següent es conserva en més mal estat i moltes de les escenes s'han perdut.

Aquest conjunt de pintures es considera com un dels més importants d'estil preromànic, juntament amb els de Sant Miquel i Sant Pere de Terrassa, i representa el nexa d'unió entre el món tardoromà i el romànic.

A l'any 1917 va ser descobert el conjunt de pintures romàniques corresponents als segles XII i XIII, que decoren una absidiola oberta al braç sud del transsepte. Narra el martiri de sant Tomàs Becket a mans d'homes armats, probablement fidels al rei Enric II d'Anglaterra. Aquest esdeveniment va succeir el 29 de desembre de 1170 a la catedral de Canterbury, d'on Tomàs Becket era arquebisbe. L'any 1173 el màrtir fou canonitzat pel papa Alexandre III i se'n va difondre el culte. De fet, consta que l'any 1186 hi havia un altar dedicat al sant ala catedral de Barcelona.

Taula central del retaule de sant Abdó i sant Senén, de Jaume Huguet

La decoració s'organitza en tres registres: l'inferior amb motius ornamentals, el central amb les escenes del martiri del sant, i el superior amb la figura de Crist.

A l'altar major de l'església hi ha una ara d'altar realitzada en marbre blanc, de forma rectangular i amb un doble emmarcament format per una motllura de mitja canya. La seva superfície és plena d'inscripcions amb noms de personatges, com ara BERNVS o BERNARDUS PRESBYTER. És una peça romana que probablement fou transformada en ara d'altar cap al s. V o VI i a la qual s'incorporaren inscripcions des dels segles VIII al X.

Al s. XVII, en ser desmuntats l'ara de marbre i el seu suport, es va trobar a l'interior una lipsanoteca amb relíquies. Era un recipient de vidre d'estructura cilíndrica amb tapa cònica i una nansa

A l'església de Santa Maria podem admirar dues obres mestres de la pintura gòtica catalana, el **retaule de sant Pere**, de Lluís Borrassà (1411), i el **retaule de sant Abdó i sant Senén** de Jaume Huguet (1460), a més del **retaule de sant Miquel** de Jaume Cirera i Guillem Talarn (mitjan s. XV).

L'església de Sant Pere

És l'edifici més gran del conjunt monumental i compleix la funció de parròquia del barri on es troba. Presenta una estructura complexa deguda a les moltes transformacions que s'hi ha fet.

La planta tenia una capçalera trilobada, un transsepte elevat i un creuer de construccions anteriors, que van ser reaprofitats en l'edifici romànic afegint-los a una única nau rectangular cap al final del s. XII. L'edifici és coronat per un campanar de cadireta sobre el mur oest, romànic però aixecat de nou en època posterior. L'altre campanar, sobre la banda sud del transsepte, és modern.

Pel que fa a la decoració exterior, cal destacar la cornisa que apareix ornada amb relleus de tipus vegetal i figuratiu i mènsules que sostenen el ràfec.

Al presbiteri de l'església es pot veure un mosaic de paviment originari al qual se sobreposa un mosaic policrom. La decoració basada en quadrats de punta i cercles amb creus, s'emmarca amb uns florons de quatre pètals alternats amb quadrats còncavos. Aquest mosaic és romànic i coincideix amb la construcció del presbiteri de l'església.

Al transsepte nord hi ha una ara d'altar de decoració simple composta per un doble emmarcament i plena d'inscripcions de noms. Es considera dels segles IX-XI.

Església de Sant pere

El retaule

L'any 1895 es va descobrir un retaule de pedra pintat d'època romànica, que havia estat ocult per un mur fet per tal d'encabir-hi un altre altar barroc. La decoració figurada de la zona superior, amb arcuacions, presenta figures d'àngels i serafins que acompanyen altres figures importants: a les fornícules de dalt Crist i sant Pere; a les de baix els quatre evangelistes, representats per les figures zoomòrfiques: l'àngel de Mateu, el lleó de Marc, l'àguila de Joan i el bou de Lluc. A la zona inferior es representa una escena que es conserva en força mal estat. Es veuen diversos personatges, un d'ells coronat, que potser formen part de l'episodi del pas de la mar Roja, quan els jueus fugen d'Egipte conduïts per Moisès, o bé de la Transfiguració, amb

Jesús, Elies i Moisès davant la presència de Pere, Jaume i Joan. Es tracta d'un conjunt rar, ja que no se n'ha conservat cap altre d'igual a la pintura catalana; a més, tot i que té l'estructura d'un retaule, la decoració es disposa com si fos una façana. La datació, doncs, s'ha establert a partir de la decoració pictòrica i s'ha situat el conjunt cap al s. XI.

L'església de Sant Miquel

A causa de les reformes que es van realitzar al llarg dels segles i a les campanyes de restauració dels segles XIX i XX, aquest edifici se'ns mostra bastant diferent de la construcció original.

Correspon a un edifici de planta central, quadrada a l'exterior i amb una creu grega inscrita a l'interior, la qual cosa comporta quatre fornícules als angles interiors. Al mur est hi ha un absis sobrealçat, de planta de ferradura a l'interior i heptagonal a l'exterior. Sota l'absis es va construir una cripta dedicada a sant Celoni, amb una capella absidial de tres lòbuls i finestres d'esqueixada simple.

La funció de l'edifici com a baptisteri i la sustentació del cos central amb vuit columnes van condicionar l'estructuració de l'espai interior i van diferenciar els volums a l'exterior. L'espai central queda definit per una piscina de planta octogonal emmarcada per vuit columnes cilíndriques.

El paviment de l'interior del baptisteri presenta modificacions modernes.

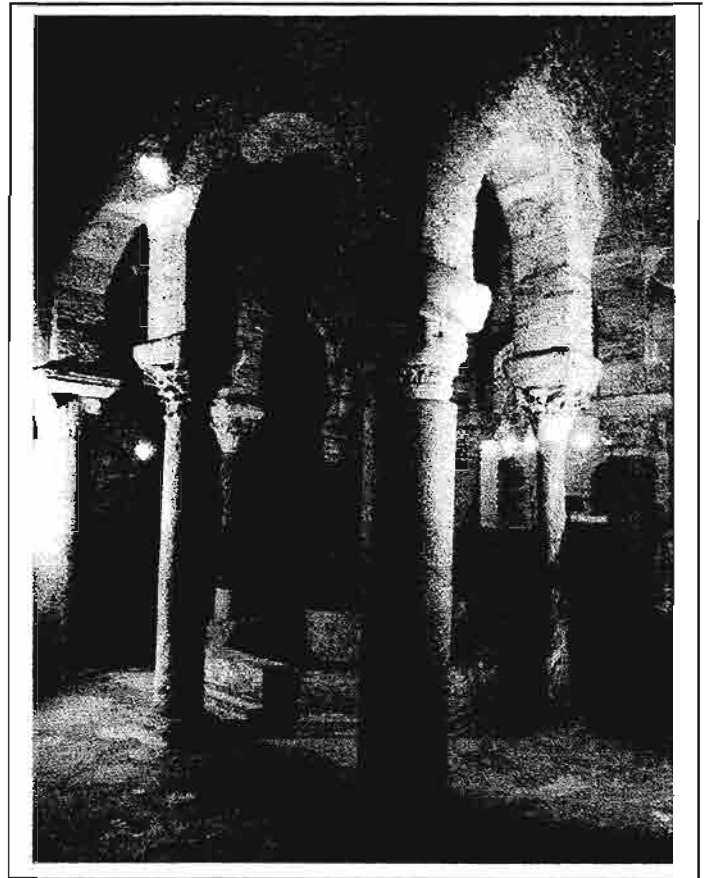
Els elements escultòrics

La piscina situada al centre del baptisteri, és envoltada per vuit columnes que defineixen un espai quadrat. Són compostes per basament, fust i capitell reaprofitats d'altres estructures anteriors a la construcció de l'edifici. Els capitells són tots de marbre blanc tret dels situats als angles de l'altra banda de l'altar, que són de gres local. La decoració del capitells és de tipus vegetal i de composició força estilitzada. La datació d'aquests elements ha estat situada entre el s. VII i el s. IX, llevat dels que es troben als angles i davant l'altar, que són d'època romana.

Les pintures murals

L'absis de l'església és decorat amb un conjunt de pintures que ha estat relacionat amb les més antigues de Santa Maria. Va ser donat a conèixer l'any 1902, però no es va recuperar fins el 1020 durant la campanya de restauració i excavacions de tota l'església.

Aquest conjunt s'ha relacionat amb obres miniades del s. X com el *Beatus* de Girona i el de la Seu d'Urgell, com també amb conjunts de pintura hispànica i conjunts

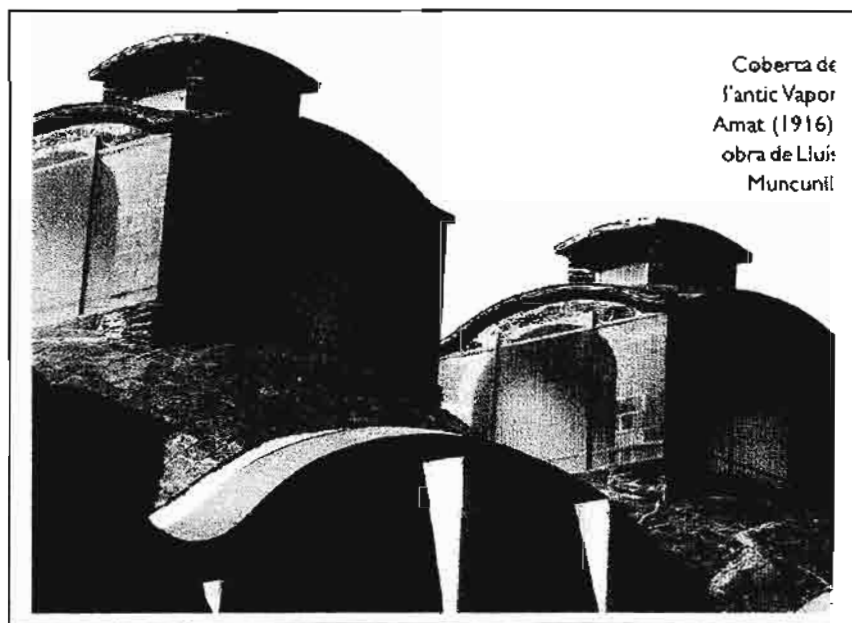

Piscina baptismal de l'església de sant Miquel

carolingis europeus, cosa que demostra l'herència del món antic a través de la plàstica carolíngia. Cal datar el conjunt entre els segles X i XI.

MUSEU NACIONAL DE LA CIÈNCIA I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA (MNACTEC)

Un dels edificis més emblemàtics de la Terrassa modernista, situat a la cèntrica rambla d'Ègara, és el **Vapor Aymerich, Amat i Jover**, obra del 1908 de Lluís Muncunill, paradigma de les antigues fàbriques tèxtils mogudes per la força del vapor que gràcies a la seva conversió en **Museu nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya** permet al públic no solament visitar l'exterior i l'interior d'una fàbrica important de l'època sinó també entendre els mecanismes de la producció amb la força del vapor. Edifici d'una gran extensió -12.000 m² de superfície-, rep la llum exterior zenitalment gràcies a l'especial disposició de la seva coberta de volta catalana de maó pla, que forma una superfície ondulada d'una gran bellesa. Ara fa vint-i-cinc anys hi va haver una activa campanya ciutadana que va aconseguir evitar l'enderrocament de la fàbrica, considerada avui dia un dels llocs de referència de la ciutat.

En l'aspecte museístic, hi són representats diferents apartats de la història industrial, tècnica i científica de Catalunya, amb especial atenció al procés de producció de la llana, les diferents energies, la màquina de vapor i els transports. En depèn directament el museu de la Colònia Sedó d'Esparreguera i està vinculat amb un sistema de quinze museus dedicats al patrimoni industrial repartits per tot Catalunya.

Al parc de sant Jordi, a poca distància de la rambla d'Ègara, hi trobem la **Masia Freixa** (1907-1910), un bellíssim edifici de Lluís Muncunill de cert aire islàmic per les arcades de la façana, la coberta ondulada i la torre, que recorda un minaret, on l'arquitecte va aplicar el característic arc parabòlic gaudinià. Actualment acull l'Escola Municipal de Música.

Dos edificis singulars de la primera època de Lluís Muncunill, tots dos del 1903, són l'**Ajuntament**, amb una bella façana neogòtica ornada per una gran balconada inacabada fins al 1986, i el **Palau d'Indústries** o **Escola Industrial**, al final de l'avinguda Jacquard, gran conjunt neoromànic que ha continuat la seva funció acadèmica fins a l'actualitat.

Altres edificis d'interès del mateix arquitecte són l'antic **Vapor Amat** (1916), de maó amb una part coberta per la tradicional cúpula de llanterna, actual de la sala d'exposicions Muncunill; l'antic **magatzem Farnés** (1907), a la placeta de Saragossa, avui **arxiu Tobella**, que conserva el fons fotogràfic de la ciutat; la **casa Joaquina Pujals** (1897), al carrer del Nord, obra neogòtica; el **Gran Casino** (1920) i la **casa Barata** (1905).

MURA

El terme de Mura és conegut per la vella documentació de Sant Llorenç del Munt i de Sant Benet de Bages a partir dels anys 954 i 978, que apareixen les mencions *Valle de Nespola* o *in valle Nespole*, bé que el nom de Mura ja surt el mateix any 978. El primer és el nom de la vall i el segon el del castell. L'església parroquial s'anomenarà indistintament al segle X i principis del següent **Sant Martí de Néspola** o de Mura. Del castell de Mura en queden escasses restes, un tros de mur i traces de la planta. El poble és molt pintoresc, compta amb una petita fàbrica de teixits.

Timpà de sant Martí de Mura

El més notable és la seva església parroquial de **Sant Martí de Mura**, un interessant edifici romànic compost per una nau antiga del segle XI, una del segle XII, que és la principal i una tercera que li fou afegida entorn del 1697. La nau principal té un valuós portal romànic amb arquivoltes sostingudes per columnes i capitells historiat; en el timpà hi ha una escena en relleu que representa l'Adoració dels Mags.

Es troba presidit per la Mare de Déu, la qual, asseguda en un ample escambell, acull sobre la falda el diví Infant, que manté la mà dret alçada en actitud de beneir. Doa àngels, situats un a cada banda i brandant encensers, honoren i reten culte a la Mare i al Fill. A mà esquerra i prop de la testa de Mare de Déu hi ha un estel que guia els tres mags, situats a la part inferior, els quals, amb els respectius dons a les mans, s'atansen vers la figura central. A l'altre costat i sota l'àngel turiferari, apareix sant Josep abrigat amb una capa i amb un bastó a la mà, acompanyat per la llevadora, que completa els personatges que intervenen en l'escena de la Nativitat. Els capitells que es troben a dreta i esquerra de la portalada representen escenes de la vida de sant Martí.

L'absis mostra un bonic treball arquitectònic tant en l'interior com en les grans arcuacions exteriors acabades en capitells a manera de mènsules i amb mitges columnes adossades a l'obra.

L'altar principal conté una ara que després d'haver estat abandonada prop de la riera més tard reaprofitada per a la capella de sant Antoni retornà, fa pocs anys, al seu lloc d'origen, quan hom transformà l'altar major de la parròquia. Sobre la superfície i a la banda dreta de l'altra, si podem veure unes inscripcions incises sobre la pedra que segurament deuen fer referència a una acta de consagració.

El poble conserva vells costums interessants com els panets de Sant Marc i les farinetes del Carnestoltes, semblant a l'olla dels pobres d'altres localitats. La bellesa del seu paisatge ha atret pintors i estiuejants, que vénen llargues temporades a gaudir de la seva pau i tranquil·litat.

BIBLIOGRAFIA

FOLCH, R. et al. 1981. LA VEGETACIÓ DELS PAÏSOS CATALANS. Ed. Ketres. Barcelona.

ROSAURA, R. & R. GOTÉS. 2000. RUTES I PASSEJADES PER SANT LLORENÇ DEL MUNT I SERRA DE L'OBAC. Sua Edizioak. Bilbo.

CATALUNYA ROMÀNICA. 1984. El Bages. Vol. XI. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

CATALUNYA ROMÀNICA. 1991. El Vallès Occidental i El Vallès Orienta. Vol. XVIII. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

GUIA D'ESPAIS NATURALS DEL BAGES. Col·lecció guies, núm. 1. Centre d'Estudis del Bages i ICHN Delegació del Bages. 1997.

TERRASSA. Turisme de Catalunya. Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Generalitat de Catalunya. 2000.

TERRASSA. Ajuntament de Terrassa. 2001.

CARTOGRAFIA. SANT LLORENÇ DEL MUNT I SERRA DE L'OBAC. Escala 1:20.000. Centre Excursionista de Terrassa. 1985.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI A PEU: COLL D'ESTENALLES - MURA

0h 00' Iniciem l'itinerari des del mateix coll d'Estenalles, a 870 m d'altitud, davant l'edificació de pedra vista que avui dia acull el Centre d'Interpretació i Informació del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt-Serra de l'Obac. Ho fem per una pista ascendent, en direcció a migdia, seguint els senyals del GR-5. A la vora esquerra hi ha una correndella de cedres ; més enllà, aviat s'hi albira el mas de la Mata.

0h 06' Deixem la pista remuntant per la dreta en una zona esclarissada del bosc a fi d'apropar-nos a la propera carena. Aviat encalcem un dels corriols que trobem pel costat esquerre.

0h 09' Fem cap a una bassa. Davant nostre, enlairada, hi tenim l'ermita de Sant Jaume. Se'ns obren vistes interessants pel vessant septentrional. Seguim en la mateixa direcció ran de la bassa que ens queda a l'esquerra. El camí conté novament els senyals del GR. Ben seguit fem cap al revolt d'una pista; la travessem, iniciant l'ascensió per un corriol.

0h 12' Ermita de Sant Jaume de la Mata (930 m). Es desconeix exactament l'inici d'aquesta capella que sobresurt en el punt més alt d'aquesta contrada, si bé hom creu que fou a les darreries del segle XIII al ser construït el mas de la Mata. Destruïda en les salvatjades dels fets del 1936, fou dignament restaurada en tornar la pau. Tenia molta devoció dels pobles propers, de manera especial per implorar el benefici de la pluja en èpoques de sequera. Des d'aquí s'albira molt bona vista, especialment de tota la fondalada del torrent de Fontfreda. (Reagrupament: **5 minuts**).

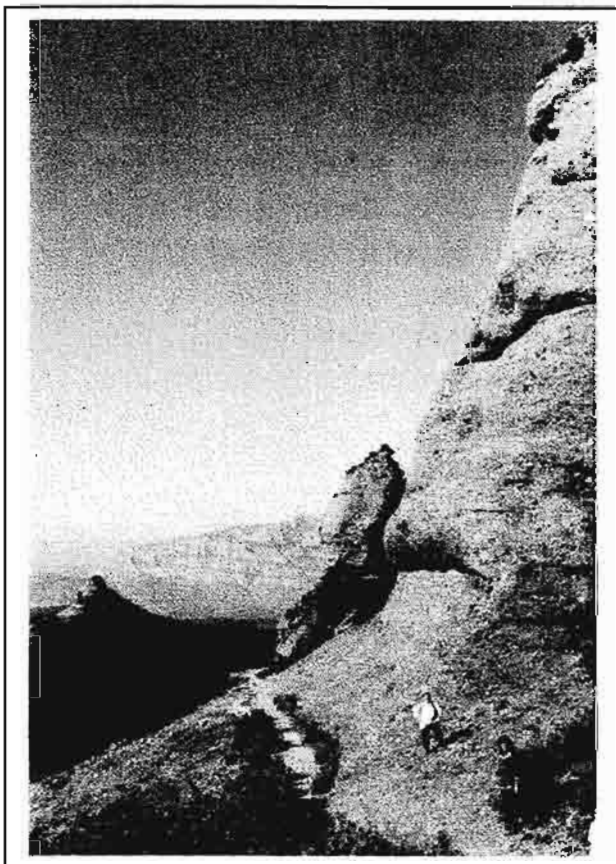

Ermita de Sant Jaume de la Mata, foto: Antoni Sagarra

0h 17' Deixem l'ermita enrere baixant per un pedregar fins el proper camí inferior que albirem no gaire lluny. Cal tenir-hi precaució tot i que hom pot fer la davallada un trosset més endavant seguint un senderó a fi de reduir el risc d'un infortuni. Un cop s'ateny la pista la seguim a l'esquerra en direcció SO; és un camí planer, fins i tot lleugerament descendent, que s'endinsa en l'alzinar.

0h 25' Coll de Garganta (884 m). S'anomena així l'indret que travessa el torrent de Fontfreda. Ara el camí remunta lleugerament.

- 0h 29' Cruïlla de camins (908 m). Seguim de dret, en lleuger descens, planejant cap a un xalet no gaire llunyà.
- 0h 32' Deixem la pista abans d'arribar a aquesta edificació encetant un camí planer per l'esquerra que també segueix marcat amb els senyals del GR-5 (900 m). El camí, gens marcat d'atractiu, esdevé un corriol boscós. Aviat travessem un rocallís humit.
- 0h 38' Deixem a l'esquerra el corriol que ens menaria a l'avenc del Llest (895 m). Continuem pel corriol boscà que a voltes travessa algun rocallís. En un punt determinat se'ns apareix Montserrat per damunt del proper coll del Boix. Ara el corriol davalla una curta estona.
- 0h 45' Coll del Boix (874 m). Ample coll desvestit que permet un extens cop de vista, amb el rerafons de la Mola de Sant Llorenç vers llevant i el massís de Montserrat a ponent. Lloc de confluència de molts itineraris. (Reagrupament: 5 minuts).
- 0h 50' Deixem el coll seguint el segon camí de l'esquerra, en direcció a migdia, planer o lleugerament ascendent. L'altívol corriol combina els rocallsos, oferint a l'excursionista magnífiques panoràmiques, amb zones boscoses encisadores.
- 1h 01' Bifurcació a dins del bosc ((879 m). Seguim el sender ascendent de l'esquerra. No deixem els senyals del GR. Aviat assolim un rocallís damunt la carena que novament ens permet copsar un paisatge superb (885 m). Seguim endavant. El corriol se'ns fa pujador, mantenint tothora la visió llunyana de Montserrat.
- 1h 08' Abans d'entrar novament al bosc assolim la cota més alta de l'itinerari (914 m). A baix, unes roques prominents sobresurten de la massa forestal, és el turó de l'Espluga (727 m).
- 1h 11' Ample coll que no porta nom (900 m). Agafem el camí més ample de l'esquerra, descendent i pedregós. Ara pretenem giravoltar el Turó de Tres Creus o de la Pola (930 m). Renunciem abastar-lo per alleugerir l'horari i per què la contemplació del paisatge ja ha estat i és prou generosa. Precisament s'obren ara cap a la Mola de Sant Llorenç; també, damunt del Vallès Occidental i del Barcelonès.

La roca del Rave enmarca una bona panoràmica del Paller de Tot l'Any i Montserrat, foto: Antoni Sagarra

- 1h 19' Coll de Tres Creus (873 m). Cruïlla de Camins on s'ajunten els termes de Terrassa, Vacarisses i Mura.. Sortim pel corriol més dretà, que baixa de cara a

ponent per sota dels espadats. Girant l'esguard descobrim un curiós forat a la roca. La roca del Rave emmarca una bona panoràmica del Paller de tot l'Any (813 m) i de Montserrat. A l'esquerra tenim la fondalada, coberta de bosc d'alzines, que s'enfila fins a les parets de Castellsapera (940 m). Aquí neix la riera que va a desembocar al Pont de Vilomara. Ran de camí, al començament d'un torrent, hi destaca una grossa alzina i més enllà, a la dreta, sota les arrels d'una alzina, hi ha restes d'una sepultura. Això dóna fe de l'existència de població estable en el conjunt alt-medieval de la Pola.

1h 30' Seguint el corriol arribem a la balma de la Porquerissa (835 m), de 12 m de llarg.

El seu nom es deu al fet que en l'antiguitat hi haurien tancat els ramats de porcs que aleshores pasturaven per aquests indrets. En el seu interior s'hi ha trobat diverses restes de ceràmica romana i medieval. Al davant hi ha tres roques que sembla que hagin estat col·locades intencionadament. El camí fa un gir a la dreta.

Balma de la Porquerissa, foto Antoni Sagarra

1h 35' Poc després seguim el corriol de la dreta que ens mena tot seguit a la font i balma de la Pola (830 m), situada en una raconada humida i impressionant sota les parets rocoses. És datada en els segles VIII-IX i és probable que a l'interior hagués existit l'antic mas de la Pola, documentat en el segle XIV i del qual parlen diversos documents dels segles XV i XVI. (Reagrupament: **5 minuts**).

1h 40' Abandonem la font, davallant, fins a trobar el camí que havíem deixat, on hi ha dues grosses alzines, per continuar cap a la dreta. Al cap de poc en trobem a un topant rocós; ens apropem al coll de Tanca, observant-lo més a la dreta del pi que despunta en la carena.

1h 45' Deixem un corriol descendent, a l'esquerra, que aniria a passar per sota de les parets de la cinglera del Quarto de Reixa, baixant pel carener de l'Espluga. Nosaltres ens mantenim a nivell fins que travessem un fondet, moment en què el senderó esdevé ascendent.

1h 47' Deixem un altre corriol a l'esquerra. Fem una ziga-zaga a la dreta per guanyar alçada fins el proper collet.

1h 50' Coll de Tanca (825 m). El travessem, deixant a la dreta el sender que mena decididament al Coll de Boix. En un principi la baixada és pronunciada, sempre dins del bosc. En suavitzar-se i planejar novament, observem la muralla rocosa de la dreta; l'erosió lenta de l'aigua sobre la roca és la que ha generat les nombroses esquerdes que la clivellen. Aquestes fissures, tècnicament anomenades diàclasis, es van obrint a poc a poc i aïllen els blocs que, tot d'una,

acaben precipitant-se muntanya avall. Aquest aspecte confereix en aquest topant un cert atractiu.

1h 58' Travessem un fondet, a frec de la base d'una alzina. El corriol, lleugerament descendent, combina novament els passatges boscos amb els claps de roca.

2h 02' Ens trobem damunt la cabana del Tineu (770 m). Una bauma propícia per a pernoctar-hi, deu ser per això que sovint s'ensumi l'olor de fum. El corriol davalla i ben seguit permet un accés voluntari a la bauma.

2h 10' Bifurcació (775 m). Girem a la dreta en sentit ascendent.

2h 12' Cruïlla (790 m). Deixem a la dreta un corriol i un camí desdibuixat que remunta pel pedregar. L'agafarem després de visitar l'Hospital de Sang. Ens hi dirigim seguint el mateix corriol planer que portàvem. Aviat se'ns permet contemplar el descens que hem realitzat des del coll de Tanca.

2h 21' A la fi, fem cap a un allargassat rocallís obert a tramuntana. El corriol queda desdibuixat i sembla que es perdi. Per l'esquerra, anem a trobar un corriol que s'escola per un grauet baixador que aviat s'entafora entre roques.

2h 23' La Cort Fosca (760 m) és un bell exponent de la infinitat de cavitats d'aquest massís kàrstic, és també una important cavitat on l'aigua degota pel sostre i es recull en un dipòsit que hi ha en un racó. L'aigua és clara i neta i el dipòsit té una aixeta per poder omplir les cantimplores. Això només és possible si hem atinat a endur-nos una llanterna que l'interior de la cova esdevé completament negra a l'enlluernat visitant. La fondària de la cova és de 110 metres, si bé la part més ampla no arriba a 50 metres. Després ja és qüestió d'arrossegar-se per terra si es vol continuar. En aquest indret s'hi ha fet excavacions i s'hi ha trobat restes ibèriques. Aquesta raconada està situada enmig de roques, per les parets de les quals s'enfilen les heures, algunes amb grosses soques i arrels, buscant la llum. Hi ha un forat a la part de la cinglera que és com una finestra que domina el sot de Matarrodona; ens hi podem atansar però cal ser prudent en tot moment. (Reagrupament: **10 minuts**).

2h 35' Camí avall entre roques, aviat fem cap a l'Hospital de Sang (750 m). L'anomenat Hospital de Sang de Matarrodona no és més que una cova o, millor dit, un gran esvoranc que travessa la roca de banda a banda. Se sap que durant el segle XIX fou un hospital de sang carlí. A l'interior hi havia, fins fa poc, una llar de foc, les restes d'una cuina i diversos estris i llits d'èpoques més recents. (Reagrupament: **5 minuts**).

Hospital de Sang, foto: Antoni Sagarra

- 2h 40' Retornem una estona pel mateix camí que hem fet; és a dir, per la canal que surt d'aquest amagatall, pujant pel grau que ens deixa a sobre de les roques. Ara, desfem el camí que ens duu novament al clar rocós que hem esmentat anteriorment.
- 2h 54' Cruïlla (790 m). Encetem camí nou torçant a l'esquerra per una senda esborradissa i ascendent.
- 2h 57' Bifurcació dins del bosc (805 m). Deixem el corriol de l'esquerra que ens menaria a la roca del Sentinella. El camí, ara planer, passa per un alzinar amb sotabosc de boixos. Al cap de dos minuts deixem un altre corriol, ara a la dreta, encara a 805 m d'alçada. Poc després comença a remuntar suaument, sempre dins del bosc tot i que hom percep sovint l'apropament a l'esmentat coll de Boix.
- 3h 10' Coll de Boix (874 m). En sortim, a l'esquerra, per un ample camí carener, lleugerament ascendent.

- 3h 13' L'Alzina del Vent (890 m), també anomenada l'Alzina Bonica, és un arbre monumental en un lloc encisador molt conegut pels excursionistes, amb una arrodonida capçada sostinguda per unes branques grosses i fermes que s'obren en forma de ventall. Té un perímetre de 2,80 metres i uns 11 metres d'alçada.

L'Alzina del Vent, també anomenada l'Alzina Bonica, un arbre monumental ben conegut pels excursionistes, foto: Antoni Sagarra

- 3h 17' Bifurcació. Deixem el camí de la dreta que ens menaria a les properes ruïnes de la casa de la Coma d'en Vila. Un pal indicador ens indica el camí a seguir cap a Mura. Un corriol boscós, lleugerament descendent.

El camí segueix la carena. Poc abans d'arribar al Pla de l'Estepar, foto: Antoni Sagarra

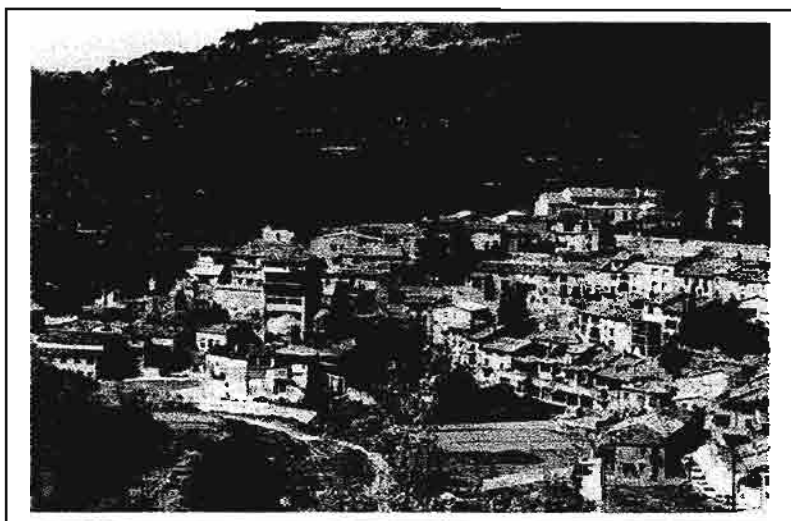
- 3h 29' Decididament ens situem damunt l'assolellat carener, seguint pel pla de Serrallonga (848 m), amb una amplíssima panoràmica que abraça fins al Pirineu. Des d'aquest indret observem, a l'esquerra, el Sot de l'Infern i el Turó de Malpàs i, a la dreta, el Montcau, imponent. Davallem pel codinar, on hi ha grups de savines, que és l'únic arbre que hi arrela.

3h 36' Bifurcació. No deixem la carena (esquerra) per passar pel damunt de l'anomenat Turó dels Ducs o Rocaprenys (821 m) i fins un collet inferior, a 810 m. d'alçada. Ho fem sovint damunt de rocallsos o codines amb escassa vegetació. Amb les sabines i les farigoles, hi trobem també, el romaní, l'argelaga, l'estepa blanca i l'almesquí.

3h 43' Pla de l'Estepar (780 m). Resseguim la inacabable carena que continua avall entre el codinar i l'alzinar fins a una cruïlla. Tothora ens segueix a la dreta la sotalada de la Fontfreda.

3h 53' Pal metàl·lic indicador (740 m). Acabem de sortir d'una zona boscosa; ara cal deixar l'antic camí ral de Rocafort a l'esquerra, que passa pel Collet de Reixac i que enllaça aquí amb el de Mura. A partir d'ara s'inicia a l'esquerra la capçalera del barranc de les Blanqueres.

3h 57' Deixem la carena, avançant cap a l'esquerra, per un camí baixador i ombrívol. Al cap de poc obtenim la primera vista de Mura (700 m); s'inicia un grauet descendent amb roques a la dreta. Font del Cargol, a la dreta del camí. Ara el camí segueix més planer i ombrívol.

4h 05' Baixem cap a sota del carener, per l'esquerra, i passar per una raconada obaga amb grans alzines

Mura, un poble que s'ha adaptat, en terrasses, a l'orografia de la muntanya, foto: Antoni Sagarra

(675 m). El camí davalla per un grau que salva un desnivell de la cinglera pel costat de les parets i després va planer pel bosc fins un coll, on hi destaca un pi solitari i des d'on podem veure al davant la roca del Cargol coronant un turó de 660 metres. Poc més endavant, un altre pi solitari, ara a la dreta, encara proporciona més bona estada que l'anterior. No es qüestió de fer estaries i prosseguim el camí. Poc després passem a frec de l'esmentada roca, que deixem a la dreta. Tot seguit tornem a veure el poble de Mura i el desnivell s'accentua.

4h 09' Travessem una línia d'Alta Tensió (605 m). Al cap de poc la davallada és encara més sobtada.

4h 16' Passem pel costat d'una torre elèctrica (540 m). El proper revolt i el corriol esdevé una pista de muntanya que seguim avall revoltant uns camps.

4h 20' La pista descriu un altre revolt i entronca en una altra, per la dreta, encara més ampla (505 m). Observem, a baix, a la dreta, una vista aèria de l'ermita de Sant Antoni. Poc

Travessant la riera de Nespres, poc abans d'entrar al poble de Mura, foto: Antoni Sagarra

després una altra bifurcació ens ofereix una altra entrada a la via. No deixem la pista, giravoltant a la dreta.

4h 24' Travessem a guàrdia la riera de Nespres (465 m). Sorpren a l'excursionista l'aigua tan neta del curs fluvial, que ara segueix per la riba dreta. Un pont ofereix la possibilitat de travessar-lo novament per apropar-se a la font de l'Era, una forada no pas exempta d'atractiu. Deixem uns horts a la dreta, sota mateix de les cases escalonades del poble.

4h 30' Veiem l'absis romànic de l'església dedicada a Sant Martí. Poc després entrem al poble per un carrer encimentat fins davant mateix de l'església on hi destaca un valuós portal romànic amb arquivoltes sostingudes per columnes i capitells historiatos. És en aquest lloc on donem per acabada l'excursió.

Horari efectiu de la caminada: 4h 00'

Temps d'aturades programades: 0h 30'

GOIGS

EN ALABANÇA DEL GLORIÓS

SANT JAUME APOSTOL

QUE ES VENERA A LA CAPELLA DE LA MATA, TERME DEMURA

Sant Jaume dau-nos favor
Pulx que sou nostre patró.

RESPOSTA

Alcansau-nos del Senyor
Vertadera contrició.

Natural de Galilea
Fóreu Apòstol sagrat
I l'ofici de pescar
Era la vostra tareu.
Des del mar amb gran fervor
Seguireu la inspiració.

Alcansau-nos, etc.

Fou tanta l'obediència
Que prestàreu a Jesús.
Que oint-lo molt confús
Anàreu en sa presència.
Tan encès en son amor
Seguireu sens dilació.

Alcansau-nos, etc.

Ja en el Tabor ja en la glòria
Ja en l'hort ja en les penes
Tenfeu com en cadenes
Lligat Crist en la memòria.
Imprimit en vostre cor
Tenfeu sa passió.

Alcansau-nos, etc.

Vinguéreu a nostra terra
A convertir als gentils
Reduint homes molt vils
A la fe i tirant per terra
Els ídols que amb gran ardor
Daven adoració.

Alcansau-nos, etc.

Com vós sou el fill del tro
Sortireu sempre en batalla
Contra d'aquella canalla
Procurant sa destrucció,
Armat amb un gran valor
Mai no heu perdut l'acció.

Alcansau-nos, etc.

A cavall sempre us han vist
Defensar a nostra Hispània
Netejant-la de zitzània
Del moro i de l'anticrist.
Causant-los un gran terror
En tota ocasió.

Alcansau-nos, etc.

Amb un bastó i esclavina,
Anàreu pelegrinant
I a totes parts predicant
La llei Santa i Divina.
Soifrint el fred i calor
Per nostra salvació.

Alcansau-nos, etc.

Saragossa capital
Del Regne d'Aragó

Publica amb un pregó
Vostra virtut sens igual.
Mal cessa en dar-vos loor
Rendida amb submissió.

Alcansau-nos, etc.

Un gran temple fabricàreu
A la Regina i Senyora
I per nostra intercessora
Al pilar la col·locàreu.
Deixant aquest gran tresor
Per nostra consolació.

Alcansau-nos, etc.

A la devota capella
De la Mata us veneram
I en ella vos suplicam
Vos dignau ser nostra estrella
Que ens dirigeixi al port
Segur de la salvació.

Alcansau-nos, etc.

Aquesta Casa guardau
Del mal d'ànima i del cos
Pulx que confiava amb vós
Suplica la defensau
De tot llop devorador
Que busca sa perdició.

Alcansau-nos, etc.

TORNADA

Mata i Mura en la aflicció
Us invoca de tot cor.

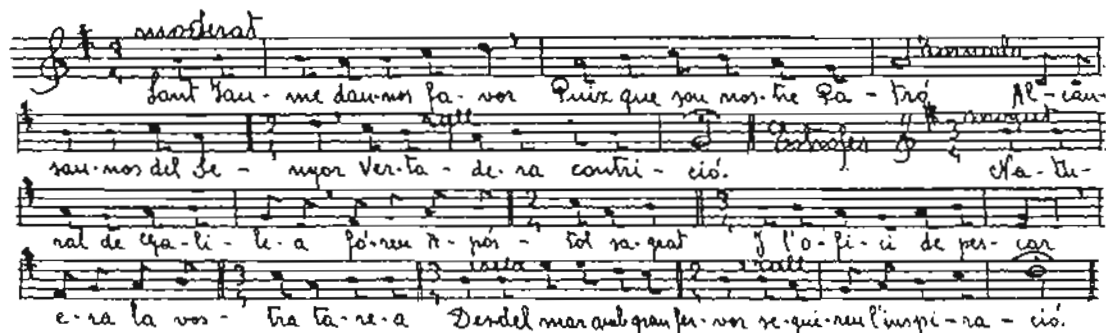
Alcansau-nos del Senyor
Vertadera contrició.

V. Justus ut palma florebit.

R. Sicut cedrus Libani multiplicabitur.

O R E M U S

Esto Domine, plebi tuae sanctificator et custos: ut Apostoli tui Jacobi munita praesidiis, et conversatione tibi placeat et secura mente deserviat. Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Música de M^{re}. Antoni Vives, Prev.

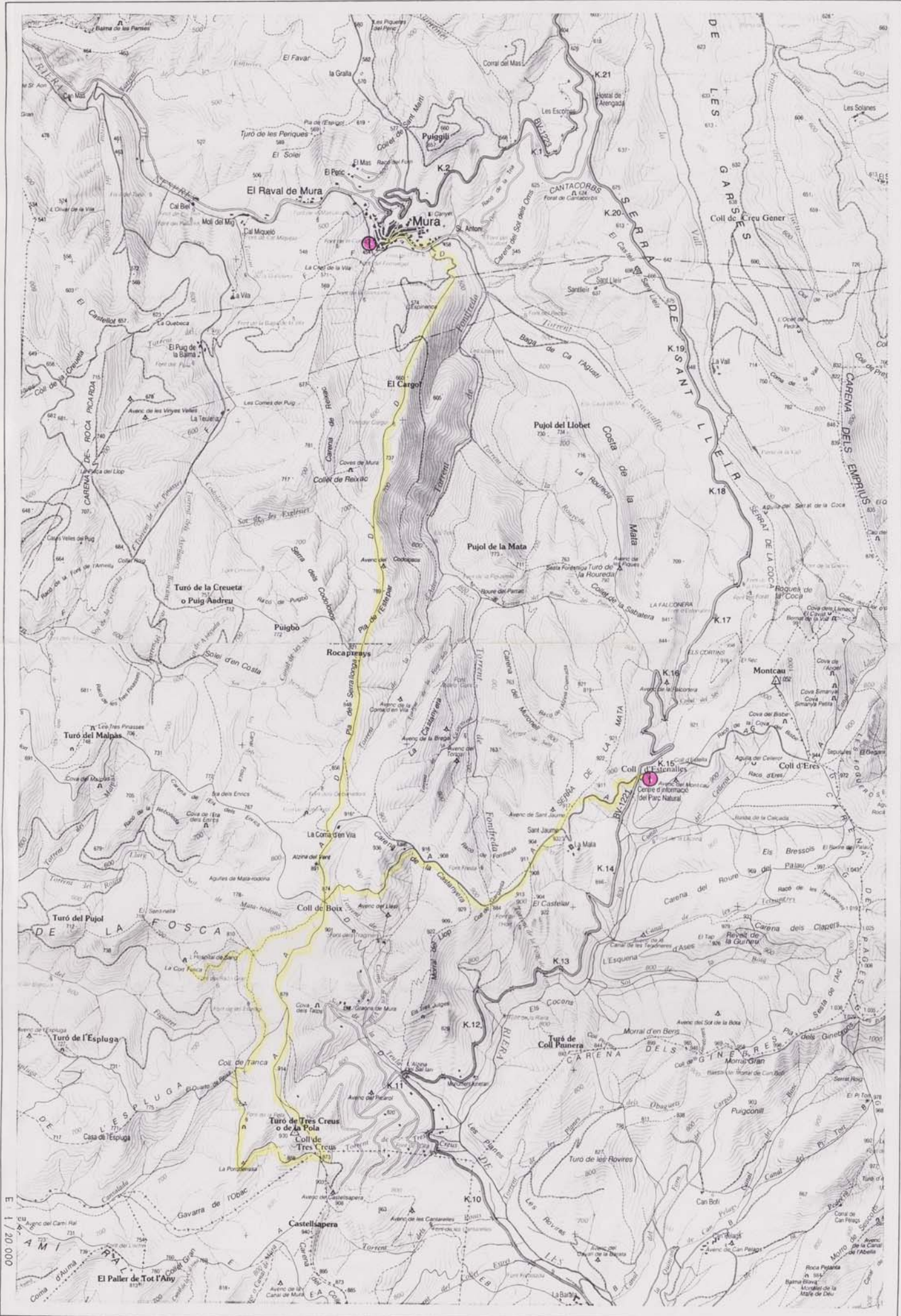
En conveni amb:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social

AJUNTAMENT DE
VILANOVA I LA GELTRÚ

AGRUPACIO EXCURSIONISTA TALATA
Cicle "CONEGUEM CATALUNYA"
Secció de Cultura Maig 2001

COLL D'ESTENALLES - MURA
Serra de l'Obac